NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIžNICA
DS
66 782
030005681
COBISS ©

O vojni proti Italiji

od feldmaršala

BOROEVIĆA.

Objavil in predgovor napisal

ADRIATICUS.

Ljubljana 1923.

O vojni proti Italiji

od feldmaršala

BOROEVIĆA.

Objavil in predgovor napisal

ADRIATICUS.

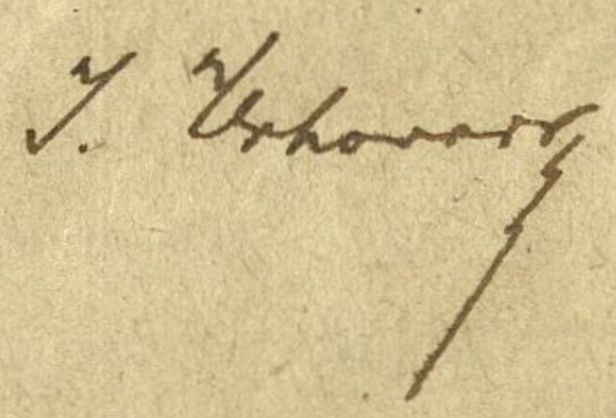

Ljubljana 1923.

66782

Biblioteca della R. Università di Lubiana
Biblioteka kr. univerze v Ljubljani
030005681

Predgovor.

La guerra contro l'Austria-Ungheria, sotto l'alta guida di S. M. il Re — Duce supremo — l' Esercito italiano, inferiore per numero e per mezzo, inizio il XXIV maggio MCMXV e con fede incrollabile e tenace valore condusse, ininterrotta ed asprissima per XLI mesi, e vinta . . .

IV. novembre MCMXVIII. DIAZ.

(Vojna proti Avstro-Ogrski, ki jo je pod visokim vodstvom Nj. V. kralja — Vrhovnega poveljnika — italijanska vojska, manjša po številu in sredstvih, začela dne 24. maja 1915. leta in ki jo je z neomajnim zaupanjem in vztrajnostjo vodila, nepretrgano in ljuto, skozi 41 mesecev, je zmagovito dovojevana . . .)

Iz dnevnega povelja italijanskega vrhovnega poveljništva.

S ponosno samozavestjo in neizmerno radostjo je vrhovni poveljnik italijanskih čet, general Diaz, v dnevnem povelju od 4. novembra 1918. l. naznanil vojski in narodu, da je vojna proti Avstro-Ogrski, ki je „nepretrgana in ljuta“ trajala 41 mesecev, končala z zmago.

S še večjo samozavestjo in ponosom je prišla potem italijanska delegacija, v začetku januarja meseca 1919. l., na pariško mirovno konferenco s trdim namenom zahtevati integralno izpolnitev londonskega pakta in po vrhu še Reko in Trbiž. Vedno in povsod se je sklicevala na sijajno zmago laškega orožja in na ogromne usluge, ki da jih je s tem izkazala Italija ne samó zaveznikom, nego celemu civiliziranemu svetu, in je prav resno trdila, da je le ona rešila zapadne države in vso evropsko civilizacijo pred brutalnostjo centralnih držav.

Akoravno so v poučenih zavezniških krogih presojali italijansko pomoč po njeni pravi vrednosti, so vendar neprestani laški slavospevi in blagohotna molčečnost z naše strani začeli

pripravljati v širši javnosti razpoloženje, ki je opravičevalo tudi najpredrznejše laške zahteve na našo škodo.

Tedaj se je v naših pariških krogih porodila misel, da pokažemo laške „zmage“ v pravem svetlu. To pa ne bi bil mogel nikdo bolje storiti nego tisti, ki je sam skozi več nego tri leta s številčno resnično inferiornimi silami ob zeleni, a tedaj mnogokrat krvavi Soči odbijal vse laške napade na našo slovensko domovino. Ta mož je bil sicer v avstrijski službi, ali po rojstvu in po mišljenju Srb, ki ni nikdar zatajil svoje narodnosti, kar je najbolje dokazal s tem, da se ni hotel boriti na srbski fronti.

Nikdo ne bi bil mogel bolje od Boroevića povedati, ali je bila res italijanska vojska „inferiore per numero e per mezzo“ in kake so bile tiste „slavne zmage“, ki naj opravičujejo predrzne laške zahteve, na škodo vseh vzvišenih gesel, za katere so se bojevali zavezniki; zlasti pa v posmeh pravici samoodločevanja narodov, narodnemu načelu in zahtevi po zaščiti malih narodov.

In Boroević se je odzval, akoravno so mu njegovi rojaki zabranili celó povrnitev v domovino. V kratkem, a stvarnem in preglednem spisu nam je podal jasno sliko o brezuspešnih naporih Italijanov, da si odprejo s silo pot v sveto našo slovensko domovino. Zastonj so sanjali, kako bodo po zmagovitem boju zasadili laško trobojnico na stolp Sv. Justa, na Julijske Alpe in na grad naše bele, slovenske Ljubljane. Enajstkrat so si razbili glave ob pečinah našega sivega Krasa in šele, ko se je stavba avstro-ogrske monarhije zrušila vsled upora podjarmljenih slovanskih narodov; šele ko te monarhije ni bilo več, se je posrečilo italijanski vojski potisniti sovražne čete od Piave. A tudi tedaj so se te čete, ki niso več imele niti vladarja, niti države, povlekle, kakor nam pripoveduje Boroević, korak za korakom, v dobrem redu in pod svojim orožjem, povsem različno od obupnega bega italijanskih vojsk po Kobaridu!

To je bil tisti slavni Vittorio Veneto, „najsijajnejša zmaga vseh vekov“!

Kako malo slavna je bila ta zmaga, vidi se najbolje po dejstvu, da „zmagovita“ vojska ni vkorakala v Trst pod razvitimi zastavami, temveč da so prve čete prišle po morju, vodene od bivše avstro-ogrske, a v roke jugoslovanskega „Narodnega sveta“ prešle torpedovke, na kateri je plapolala srbska zastava, dočim so prvi laški

avtomobili šele dva dni kasneje, preko Krasa, dospeli v Trst pod — belo zastavo, ki so jo šele na vojašničnem trgu zamenjali z laško, do tedaj skrito trobojnico!

Boroevićev spis svojčas iz razlogov, ki jih ne kaže tu razlagati, ni bil objavljen. Danes pa, ko Italijo zopet preplavlja šovinističen val in ko je z druge strani maršal Foch v znanstveni reviji jasno povedal, komu ima Italija zahvaliti, da je po Kobaridu ni doletela usoda poražene Rumunije, je prišel čas, da se čuje tudi Boroevičev glas.

Odkritje resnice o laških zmagah smo dolžni v prvi vrsti sebi, da potisnemo na pravo mero italijanske zasluge za splošno zmago zaveznikov, na katere oni po krivici opirajo svoje imperijalistične zahteve po nacijonalnem in gospodarskem zasužnjevanju ne samó naših nesrečnih bratov onstran naših državnih mej, temveč tudi naše lastne, pod težavnimi okolnostmi se razvijajoče države.

Dolžni smo pa to odkritje tudi manom pok. Boroevića. Zlasti Slovenci imajo edino le njemu zahvaliti, da niso italijanske čete v vojni zasedle lepe naše slovenske kraje; da ni naše ljudstvo, izvzemši del Goriške, izkusilo grozote sovražne zasedbe. Prav gotovo bi tudi meje izgledale precej drugače, če bi se bili Italijani mogli sklicevati na pravico zavojevanja, kakor je isto po krivici naglaševal glede Trsta general Petitti di Roreto, ki je vendar pod vodstvom odposlanca jugoslovanskega „Narodnega sveta“, v senci srbske zastave priplaval v tržaško pristanišče.

Boroeviću imamo zahvaliti, ako Italijanom lahko zakličemo: Naših krajev niste zadobili v junaškem boju, temveč pri zeleni mizi, vsled za nas nepovoljne politične konstelacije.

Ljubljana, dne 24. maja 1923.

Adriaticus.

Italija je dosedaj znala po vsaki vojni in vkljub vsem neuspehom svojega orožja izkoristiti političen položaj in diplomatičnim potom doseči uspehe.

To pot se hvali, da je zmagala in svoje politične zahteve pri mirovnih pogajanjih utemeljuje proti prijateljem in neprijateljem z uspehom svojega orožja. V koliko odgovarja to utemeljevanje resnici, naj pokaže sledeča skica vojnih dogodkov od leta 1915—1918.

Ko se je aprila meseca 1915. leta odločila Italija, da napade svojega dosedanjega zaveznika iz zaledja in da s tem naprti na se odij izdajstva, je bila prepričana, da bo mogla tako na najcenejši način izpolniti svoje dalekosežne aspiracije. Bila je vendar Avstro-Ogrska že 9 mesecev v najtežji borbi na dve fronti, na katerih je morala zastaviti skoraj vso svojo silo.

Temeljna izprememba te situacije ni bila v kratkem času po izkušnjah prošle zime v Karpatih in proti Srbiji ter vpričo nadštevilnosti njenih nasprotnikov, verjetna.

Na italijanski fronti je bila dvojna monarhija skoraj brez obrambe. Italija je računala s tem, da bo njena vojska, ki se je zbirala že mesece dolgo v Benečiji in ki je bila polagoma dovedena na vojno stanje (24 pehotnih in 4 konjeniške divizije), ne samo zadostovala, da zasede ozemlje, na katerega je aspirirala, temveč da bo tudi antanti storila bistveno uslugo, ker bi zadala dvojni monarhiji smrten udarec.

Tako je prišlo do 25. aprila 1915. leta, ko je Italija z antanto sklenila dogovor, s katerim se je obvezala, da stopi tekom mesec dni v vojno.

Dne 3. maja se je pričela bitka pri Gorlicah. Staro pravilo, da so posledice ene bitke nedogledne, se je uresničilo tudi to pot, kajti bitka je dovedla do nepričakovanega preobrata na severovzhodu.

Toda rimski krogi, ki so priganjali na vojno, niso mogli več nazaj, ker so bili vezani in so morali udariti. Tako je prišlo na zadnji dan stavljenega termina (dne 23. maja) do vojne napovedi dvojni monarhiji.

Tega dne na italijanski fronti obstoječe razmerje sil je razvidno iz priloge 1.

Proti 24 svežim italijanskim divizijam italijanske vojske je bilo 8 nezadostno oboroženih, deloma iz črnovojniških formacij sestavljenih avstro-ogrskih divizij s popolnoma nezadostno artiljerijo.

Imenovani komandant južno-zapadne fronte se je nahajal tedaj še v Petrovaradinu, komandant armade pa je bil še v borbi neposredno od Přemysla.

Ker je bila na dan vojne napovedi v Italiji zaukazana splošna mobilizacija, je moglo v kratkem času slediti še 12 mobiliziranih divizij milice, onim štiriindvajsetim v Benečiji koncentriranim divizijam.

Naravno, da je vse to bilo nam znano in smo mogli zato pričakovati, da bo Italija takoj podvzela močno ofenzivo, kateri ne bi mogle naše slabotne, vzdolž slabih položajev na Tirolskem — Koroškem in Primorskem razkropljene bojne sile vzdržati.

Morali smo na takojšnji pričetek krepkega napada računati tembolj, ker so vojske antante in one centralnih držav v avgustu leta 1914 z brezprimerno ter presenetljivo silo in hitrostjo udarile ena na drugo, čeprav so imele za strategičen razvoj in otvoritev operacij manj dni na razpolago, kakor pa Italija mesecev. Italija je torej imela vzgled v prijemljivi bližini.

Kako so na merodajnih avstro-ogrskih mestih sodili o tem položaju, kažeta prilogi 2 in 3.

Pričakovani takojšnji napad pa je izostal.

Italija nastopa pretirano „previdno“.

Dne 27. maja 1915, petega dne po vojni napovedi — je dospel poveljnik armade na Sočo, se orijentiral in sklenil: niti pedi naše zemlje se ne prepusti brez skrajnega boja, obrambo se torej sprejme na Soči.

Kako smel je bil ta sklep in kako trde zahteve je nalagal četam, tega sem se seveda zavedal.

Nasprotnik nas ni samo po številu, temveč tudi v oboroženju, v vsakem pogledu daleko nadkriljeval. Toda mi smo imeli za sebe izkušnje in slavni spomini naših prednikov so živeli v nas.

Mesto da bi odločno napadel, je pomikal Cadorna počasi in oprezno svoje čete proti našim skromnim mejnim utrditvam. Tako je bilo poslanih na Soško fronto od Kobarida navzdol 11 italijanskih infanterijskih divizij in 4 kavalerijske proti komaj trem avstro-ogrskim. Samo vsled tega „metodičnega“ postopanja nam je bilo mogoče s pospešeno pritegnitvijo šestih infanterijskih divizij organizirati oni železni odpor, ki je pozneje v 12 težkih bitkah zadivil svet. Pa tudi tirolska in koroška gorska fronta sta se mogli nekako utrditi.

Prešla je neverjetno dolga doba, da se je Cadorna odločil za bolj energično dejstvovanje. Končno podvzame v času med 29. junijem in 6. julijem več napadov proti Dobrdobski planoti in goriškemu mostišču.

V svoji celoti so dobili ti napadi ime prve soške bitke. Na italijanski strani ne najdemo tu še nobene bitke, ki bi se po načrtu in enotno vodila, temveč samo zakasnele poizkuse na eni strani s 4—5 divizijami na brzo roko se polastiti Dobrdobske planote, za obrambo katere smo imeli mi na razpolago le 23 bataljonov, ki smo jih mogli šele tekom bitke spraviti na tri slabe infanterijske divizije, na drugi strani pa zavzeti z okoli 4 divizijami desno goriško mostišče, za čegar obrambo smo imeli skupno le 16 bataljanov na razpolago. Italijanski napad je bil krvavo odbit.

Šele 8 tednov po pričetku vojne se je povspela Italija do generalnega napada na vso soško fronto. Tako sta napadali — v drugi soški bitki —, od 18. julija do 2. avgusta, v prostoru med Krnom in morjem druga in tretja italijanska armada, končno z bersaglieri in alpini pomnožena na 23 pehotnih divizij z okoli 310 bataljoni (pri tem samo od Plav navzdol okoli 18 divizij) brezuspešno deset, pozneje 11 avstro-ogrskih divizij.

Rezultat napada: nekoliko popolnoma nevažnih korektur posameznih in naprej pomaknjenih delov bojne črte na robu Kraške planote, zato pa 100.000 mož krvavih izgub.

Tako je izgledal zamišljeni in sigurni uspeh: Italija se je morala vdati v to, da bo morala dejansko voditi vojno.

Še je mislil Cadorna, da more z dosedanjo močjo izsiliti zmago; istočasno ostane tudi zvest sedanji napadalni smeri.

Soška fronta zadobiva v daljnem toku dogodkov odločilno veljavo, dočim so se odigrali na tirolsko-koroški fronti, v kolikor ni Avstro-Ogrska prevzela inicijative, samo ozko omejeni lokalni boji.

Italijanska vrhovna komanda se je branila ustreči želji antante, da bi poslala čete na Balkan, češ da ne bi mogla tako zbrati vse armade za ponovno odločitev zahtevajočo akcijo proti Avstro-Ogrski. Ta se je pričela v drugi polovici meseca oktobra in je privedla do jesenskih bojev na Soči od 18. oktobra do 11. decembra 1915. leta (tretja in četrta soška bitka). Kar ni mogel izvojevati v prvi in drugi soški bitki sveži napad jedra italijanskih čet, to naj bi se sedaj izsililo z vztrajnostjo bojev in sistematičnim utrujenjem žilavega branilca. Krnsko ozemlje, tolminsko mostišče, Plave, goriško mostišče in zlasti dobrdobska planota, to so bili glavni napadalni objekti v tej dolgotrajni bitki.

Po uvedenju v boj nakonec 26, deloma ojačenih infanterijskih divizij s skupno okoli 345 bataljoni proti 11, nakonec 13 avstro-ogrskim divizijam s 159 bataljoni je prinesla ta bitka Italijanom ponovno izgubo od 150.000 mož in poleg tega še večje razočaranje, ko obe prvi bitki. Te dve bitki sta se vodili s posebno divjostjo. Skovali sta soško fronto v najtrše jeklo in pripravile Italijane do jasnega spoznanja, kako težavna je bila naloga, katero so prevzeli. Morali so se sedaj ponovno „preučiti“, ker jim je prvo leto vojne prineslo samo neuspehe, dočim so vojske centralnih sil, korakajoče od uspeha do uspeha, stale globoko v Rusiji in na Balkanu.

Tekom spomladi leta 1916 je prišlo na Soči samo do krajevnih bojev, ki so imeli v prvi vrsti samo demonstrativen namen. Najbolj obsežne borbe, ki so se odigrale okoli polovice marca na Dobrdobski visoki planoti, so dobile ime 5. soške bitke.

Med tem se je morala Italija za gotovo dobo zelo potruditi, ne samo, da nadoknadi prestane težke izgube, temveč, da tudi svojo vojsko bolje reorganizira, da bi ona vsaj nekako odgovarjala predstoječim dogodkom. S težko muko ji je to uspelo v hipu, ko je dne 16. maja pričelo prodirati 15 in pol avstro-ogrskih divizij iz Tirolske. S tem napadom si ni Avstrija osvojila samo važne planote Folgarije in Luzerne, temveč tudi večji

del „7 občin“ (Sette comuni). Brusilova ofenziva je preprečila daljno izkoriščevanje uspeha avstro-ogrske vojske v Tirolu, toda ključ do vrat v italijansko ravnino je ostal od tedaj do konca vojne v avstro-ogrskih rokah.

Ni se Italija sama rešila pred najpopolnejšim porazom, temveč jo je to pot rešila Rusija.

Z odpošiljanjem čet za udar na Tirolskem, dalje za ustavljenje Brusilove ofenzive, je trpela fronta na Soči v tako veliki meri, da je bila v letu 1916 bistveno oslabljena in da je bila podobna tenkemu zastoru. Samo s tem se more razjasniti, da je Cadorna v tem času — in vrhu tega podprt od izdajstva — obvladal Gorico in s tem tudi Dobrdobsko visoko planoto do Valonskega odseka.

Štiri italijanske divizije, okrepljene od specijalnih čet, skupno 52 bataljanov, so uspele, da iztisnejo iz mostišča po tridnevnem žilavem odporu 20 avstro-ogrskih bataljonov, podpiranih samo od 68 lahkih in 23 težkih kanonov (proti katerim so postavili Italijani 90 lahkih in 80 težkih kanonov).

Po tem dogodku je bila pomaknjena avstro-ogrska soška fronta na drugo črto, ki je tekla neposredno vzhodno od Gorice in v zvezi s tem se je moralo zapustiti tudi hrib sv. Mihaela (Monte S. Michele). Tedaj je bilo stanje avstro-ogrske soške fronte do skrajnosti kritično. Številčno slabe čete vsled težke borbe, izmučene in izčrpane, na slabo utrjenih položajih, brez izgleda, da bodo podkrepljene z izdatnimi svežimi rezervami, nudile so možnost, da izvrši nasprotnik v najkrajšem času preboj v Vipavsko dolino in to tem prej, ker so Italijani že napadali te nove položaje od Solkana do morja z močnimi silami. Ali so bili Italijani pijani zmage vsled težko osvojene Gorice, ali niso imeli zaupanja v svojo lastno silo, ali pa so bili ostanki trdovratnega branilca, čegar upornost je opominjala na previdnost; skratka do predora bojne črte ni prišlo in s tem je izgubil Cadorna zadnjo možnost odločilnega uspeha na tej fronti. Ko je odredil Cadorna še tekom tega leta trikrat napad, da bi popravil to, kar je bilo zamujeno (sedma soška bitka od 14. do 18. septembra, 8. soška bitka od 9. do 12. oktobra in 9. soška bitka od 31. oktobra 2. novembra 1916), je bilo že prepozno. Soška fronta je bila na novo utrjena in dajala je zmagonosen odpor vsem neprijateljskim naletom.

Tekom teh treh bitk pridobljene neznatne korekture fronte niso nikakor upravičevale pretrpljenih izgub od 150.000 ljudi, pač pa so vojsko in narod vnovič silno deprimirale.

Tako se je končalo tudi drugo vojno leto za Italijane prav nič srečnejše ko prvo. Rumunija je bila od centralnih sil pobita; ali bo koncem prihodnjega leta zadela Italijo ista usoda?

Cadorna je izvedel vse konsekvence iz stvorjenega položaja. Z občudovanja vredno marljivostjo nadaljuje oboroževanje, organizacijo in obuko vojske, tako, da je bil v stanu, da nastopi v maju 1917 s popolnoma preurejeno, od leta 1915 podvojeno vojsko, ki si je prisvojila najmodernejše vojne izkušnje.

S to vojsko je hotel v deseti soški bitki (od 12. maja do 6. junija 1917) doseči kot neposreden cilj, tako mikavno vabljiv Trst in „zmagati“.

Kljub najljutejšemu naletu s 35 divizijami v smeri od Plav do morja — pri čemur je bilo več divizij na novo osveženih in izpopolnjenih — je ostalo vendar samo pri želji. Osemnajst avstro-ogrskih divizij je pokazalo Italijanom, da so njihovi napadi brezplodni. Ozemlje, ki so ga na južnem krilu proti Trstu v prvem mahu s težko muko osvojili, je bilo večinoma s protinapadi na koncu bitke nazaj osvojeno.

Krvave izgube so bile velikanske; 27.000 ujetnikov je padlo v naše roke.

Cadorna ni hotel in ni mogel odstopiti od cilja, ki si ga je postavil; naoroževanje se je nadaljevalo s sistematičnim preustrojem obrambne sile, da bi se končno vendarle izvojevala željno pričakovana zmaga.

Čas je silil. Na ruski fronti so se že množili sumljivi znaki bližnjega poloma; kaj tedaj, če odpade ta ovira za razmah celokupne moči centralnih sil proti zapadu?

Tako je prišlo že 18. avgusta do 11. soške bitke. Z okoli 40 divizijami — od katerih je bil večji del vedno znova in večkrat izpopolnjen nagnan v boj — napada neprijatelj z največjo žilavostjo tekom treh tednov. Že je izgledalo, da se Cadorni to pot nagiba težko pričakovana zmaga. Zlasti na visoki planoti Banjščica nam ni bilo mogoče, da privedemo ojačanja s severovzhoda in da postavimo proti Italijanom, ki so imeli začetne uspehe, novo čvrsto fronto. Toda tudi to pot je ohromela itali-

janska napadalna sila pred hribom sv. Gabrijela. Do prebitja ali do odločilne pridobitve ni prišlo niti to pot.

Dosedanje bitke so prinesle soški vojski polno slave, toda tudi težke žrtve. Jaz sem silil, da se preide v napad, povdarjajoč, da bi ta prinesel s seboj neprimerno večje operativne rezultate, da pa tudi ne bi zahteval večjih žrtev, kakor obramba. Vojska se more primerjati s svečo, ki ne more večno svetiti, ne da bi popolnoma izgorela.

Kaj potem?

Končno je splošna situacija dovolila vrhovni komandi, da misli na izvršitev napada in to iz onega prostora in v oni smeri, kakor sem jaz predlagal v jeseni leta 1916 v Postojni. Njegova izbira je bila naravna, torej ni bila nobena umetnost. Toliko bolj je čudno, da je Cadorno napad popolnoma iznenadil.

V mrzlični naglici so bila za napad potrebna ojačenja vržena na soško fronto (7 nemških in 5 avstroogrskih divizij s potrebno materijalno opremo), da bi se še preje, predno nastopi neugodna letna doba, temeljito prečistila situacija.

In čeprav so bili Italijani številno nadmočni in čeprav niso bile vržene z naše strani močne rezerve, je postal vendar 24. oktober leta 1917 — dan od Kobarida — za italijansko oboroženo silo zlokoben dan, ki se nikdar ne da zbrisati iz njene zgodovine. Že 28. oktobra je padel v roke nemško-avstroogrskih čet Videm; dne 31. oktobra so bile na 80 km široki fronti na Tagliamentu in 8. novembra na Piavi in pred planinskim masivom Grape. Da je bila ofenziva na Piavi ustavljena in da ni bila, po izjavi Lloyd Georga „razbita“ italijanska vojska, ki je pustila v ujetništvu četrt milijona neranjenih ujetnikov, popolnoma uničena, to se je zgodilo proti volji in predlogu komandanta armade.

Tako se ni mogla Italija, kljub vsemu prizadevanju oprostiti depremirujočega občutka poraza in „potolčenosti“ in na Angleškem in Francoskem se ve najbolje, koliko truda in prizadevanja je bilo potrebno, da se je postavilo poraženega zaveznika zopet na noge.

Kakor je leta 1916 rešila Italijo Rusija, tako so sedaj rešile Italijo od popolnega poloma zapadne sile in ji omogočile, da vzdrži vojno do konca na njihovi strani, ne da bi zato mogla še navezati odločilno „zmago“ na svoje zastave.

Toda že se je pričela slabšati splošna situacija centralnih sil.

Na pozornico je stopila Amerika; blokada antante je postajala vedno bolj uspešna; nujno pričakovana gospodarska pomoč s severovzhoda je po izločitvi ruske fronte izostala; materijalni predpogoji centralnih sil za uspešno nadaljevanje vojne so postajali vedno težji; narodi so postajali od vojne utrujeni in močna propaganda od zunaj in od znotraj je povzročila, da so bili vedno bolj dostopni separatističnim težnjam.

Ne vojaški, temveč razlogi zunanje politike so prisilili Avstro-Ogrsko leta 1918, da še enkrat apelira na bojno srečo. Poizkušalo se je izvesti to, kar je bilo v novembru 1917 zamujeno. Prilike, ki so postale težavnejše, nesrečno pripravljen načrt operacij v velikem, končno tudi okolnost, da je bil glavni sunek usmerjen iz Tirolske proti angleškim in francoskim četam in ki je bil v kali zadušen, vse to je prisililo vrhovno komando, da je opustila uspehe, ki so že bili doseženi na Piavi. Italija je pustila v naših rokah 50.000 ujetnikov in zopet se ni rešila s svojo lastno silo, temveč so jo rešili Francozi in Angleži.

Velike notranje težkoče centralnih sil so rastle rapidno. Na polju vojskovanja prevladuje vedno bolj politika in zahteva imperativno končno odločitev. Nastopa epohalno gibanje mas v zaledju, čegar različne oblike državniki srednje Evrope niso mogli več obvladati.

Vedno glasnejše se oglaša glas monarhije, da pride do miru. Dne 16. oktobra razglaša monarh manifest, v katerem takorekoč proklamira razpad stare države; separatistična prizadevanja posameznih delov monarhije so postala vedno intenzivnejša in nujnejša; država se je bila že zrušila. Toda še vedno je stala njena vojska globoko na italijanski zemlji, ali sedaj je bila oblegana od zaledja. Še dne 24. oktobra, ko so Italijani poizkušali, da podkrepe z orožjem v roki obstoječ pritisk iz notranjosti, so bili tega dne, kakor tudi sledečega — zlasti v ozemlju med Brento in Piavo — odbiti. Toda Piava je bila prekoračena in sicer od angleških in amerikanskih čet in ne od italijanskih.

Razkroj avstro-ogrske monarhije se je končno polastil tudi vojske na fronti. Madžarski, jugoslovenski in češki polki so se branili, da se še naprej boré za monarhijo, skoro so se jim pridružile tudi ostale čete. Tako je moralo priti do tega, da je izdala vrhovna komanda dne 29. oktobra ukaz k evakuaciji zasedenega ozemlja. Ta evakuacija se je vršila po načrtu in brez

bistvenega vplivanja neprijatelja do dne 3. novembra, ko je bilo zaključeno premirje med Avstro-Ogrsko in Italijo. Pri tej priliki je ostalo vsled različne razlage zlokobnega dogovora s strani Italije, ki je že dne 4. novembra ob 3. popoldne ustavila sovražnosti, okoli 400.000 mož tirolske fronte v sovražnih rokah; fronta s Piave se je umaknila z neznatnimi izgubami in v priličnem redu.

Vojna je bila končana, ne da bi bilo italijanski armadi dano, priboriti si lavorik. V začetku vojne od Cadorne zamujen čas se ni dal niti v triletni borbi doprinesti. Za antanto je bila Italija pogosto bolj zadrega kakor pomoč. Leta 1916 so jo rešili Rusi, leta 1918 pa Francozi, Angleži in Amerikanci, kakor tudi v velikem slogu izvedena in z bogatimi sredstvi podprta propaganda, ki je vnašala v dvojno monarhijo korupcijo. Kakor v prejšnjih vojnah, tako tudi to pot niso bili vojskovodje tisti, ki so Italiji prinesli izpolnitev njenih aspiracij, temveč njeni državniki.

Nepravično bi bilo delati za to dejstvo odgovorne laške čete ali pa italijanski narod. Čete niso bile slabe, artiljerija in letalci naravnost izvrstni. Italijanski narod, njegov parlament, njegov tisk so podpirali vojsko požrtvovalno in so bistveno pripomogli, da se ni sesula država kljub dolgotrajni vojni in številnim razočaranjem ter pomanjkanjem, ki jih je nosila s seboj vojna.

Italija more svoje zahteve na mirovnem kongresu utemeljevati z vsemogočimi argumenti, samo ne s svetostjo dogovorov in z uspehom orožja.

Da mora svoje meje iz strategičnih ozirov pomakniti v prostore, kjer bivajo neitalijani, je le dozdeven argument, ker gorovja, reke, puščave niso nikdar za odločne vojskovodje na čelu hrabrih čet ovire; danes niso pa niti svetovna morja.

Premoč italijanskih čet, pripravljenih za operacije na dan vone napovedi.

Jakost fronte posameznega bataljona, baterije, eskadrona je izražena s 0·3 *mm* debelo črto.

Dolžina soške, koroške in tirolske fronte v razmerju kakor 1 : 2 : 5.

Potemtakem so bili Italijani dne 23. maja po številu pehote 5 krat, po številu artiljerije pa 10 krat močnejši.

Pri domnevi, da so se Italijani odločili k prebitju soške fronte, bi mogli pričeti Italijani akcijo s 13 kratno premočjo v infanteriji, z 18 kratno v artiljeriji in z 12 kratno v kavaljeriji, vse to pa pod pogojem, da so postavili, opirajoči se na svoje utrdbe na Koroškem in v Tirolu in z ozirom na svoje še prihajajoče sile proti Avstrijcem, samo enake sile.

66782

Biblioteca della R. Università di Lubiana
Knjižnica kr. univerze v Ljubljani

Biblioteca della R. Università di Lubiana
Knjižnica kr. univerze v Ljubljani

Poveljstvo C. i. kr. balkanskih bojnih čet.
O. št. 12.663.

Priloga 2.

C. i. kr. vrhovnemu poveljstvu v Tešinu.
Petrovaradin, 18. maja 1915.

V zmislu brzojavke O. Št. 10.346 javljam, da se Poveljstvo balkanskih sil ne smatra pristojnim, da pošlje v zmislu povelja O. Št. 10.051, točka 2, na podlagi lastne odločitve nadaljna ojačanja na soško fronto.

Tudi brzojavka O. Št. 10.346 me ni mogla pripraviti do sklepa, da okrepim soško fronto.

Taka okrepitev bi morala biti v najožji zvezi s celotnim načrtom, ki bo merodajen za boj proti Italiji.

Sedaj nisem niti pristojen, niti v stanu, da določim tak načrt.

Ravnanje proti Italiji more biti dvojne vrste:

Ali 1.) da se odbije italijanski napad že na Soči,

ali 2.) da se napade italijansko armado s koncentrirano silo šele tedaj, ko bo vsled odpora obrambnih čet prodrla, vsekakor oslabljena, že globoko v naše ozemlje.

V prvem primeru bi se morale vse čete, ki so namenjene za operacijo proti Italiji, zbrati ob Soči.

V ta namen bi se moralo porabiti vso 5. armado (7 divizij po 10 bataljanov) in jo takoj dirigirati na Sočo.

Obramba Bosne, Srema in Banata bi bila pripuščena varstvu obmejnih čet in utrdb. Dalje bi se morale vse za operacijo proti Italiji že predvidene c. i. kr., kakor tudi nemške čete, odposlati na Koroško in k Soči. V tem primeru bi se vodila odločilna borba na Soči ali v njeni bližini.

V drugem primeru bi se morale vse proti Italiji določene sile — vključivši 5. armado — grupirati dalje v notranjosti, približno na črti Save in pri Zagrebu, ali pa še bolj zadaj te črte. Obrambne čete bi imele v tem slučaju nalogo, da nanesejo sovražniku čim večje izgube, braneč vsako ped za obrambo ugodnega terena. Njihovo umikanje bi se moralo vršiti že od vsega početka po načrtu.

Na kratko ponovljeno.

V prvem primeru bi se morale vse sile pritegniti k Soči na položaje na Soči in te položaje od vsega početka zasesti z močno silo.

V drugem primeru pa s celokupno koncentrirano silo izvršiti kontranapad na neprijatelja, ki je od dolgih maršev in obrambnih bojev oslabljen.

Kateri od obeh primerov ima nastopiti, more odrediti samo vrhovno poveljstvo, ker nima poveljstvo balkanskih sil v tem svobodne odločitve, ko tudi ne pregleda, kdaj da bodo te sile razpoložljive.

Smatram, da bi bilo slabo, če bi se nekaj polovičarsko naredilo, kar bi bilo tudi to, če se okrepi soško fronto s slabejšimi silami, (okoli ene do dveh divizij), ki bi bile končno vsled sile razmer potegnjene v umik obrambnih čet.

Če se pozneje preide v kontra-napad, potem manjkajo te divizije v računu kot polnovredne edinice.

Odpošiljatev kombinirane brigade na Koroško in 60. divizije na Tirolsko ne spada sem, ker te ne pripadajo obrambnim četam.

Orijentacija komandanta armade o razmerah v Pulju bi bila želeti.

Nadvojvoda Evgen, l. r.

C. in kr. Vrhovno Poveljstvo.
O. Št. 10.410.

Priloga 3.

Generalu kavalerije Rohru 1
Generalu kavalerije nadvojvodu Evgenu . . 2
3. armadnemu poveljstvu 3

Tešin, 19. maja 1915.

1—2.

Za južno zapadno in balkansko bojišče veljajo doslej nove direktive:

Do prihoda generala od kavalerije nadvojvode Evgena, ki je predlagan za komandanta južno-zapadne fronte, nalaga se Vaši ekscelenci, da zadržujete prodiranje sovražnika v notranjost Avstrije in da izvedete obrambo Tirolske.

V zmislu O. Št. 10 formirati dve na Koroško dirigirani diviziji VII. kor, čegar kvartirregulirajoči oficir se bo javil pri Vaši ekscelenci na Dunaju. Grupiranje tega za napadalno smer Trbiž—Beljak—Št. Vid določenega kora, kakor tudi brigade, ki se vozi proti Spittalu in Sachsenburgu in katere bojna sestava bo v kratkem naznanjena — se nalaga v dolžnost Vaši ekscelenci.

V prihodnjih 14. dneh je projektirano grupiranje močnih sil v prostoru zapadno Zagreba in pri Mariboru; te sile pa ne bodo Vaši ekscelenci podrejene.

Nadvojvoda Evgen je prejel te direktive na znanje.

Njemu in do njegovega prevzema poveljstva tudi armadnemu vrhovnemu poveljstvu je dnevno od 8. dop. do 8. pop. brzojavno poročati o položaju.

Štab Vaše ekscelence najpreje na Dunaju, potem Št. Vid na Zilji.

II.

1.) Generalu kavalerije g. Rohru je zaukazano z depešo:

1 popolnoma.

2.) V vojni proti Italiji bo glavna naloga Vašega c. in kr. Visočanstva, da s koncentrirano silo popolnoma v zmislu poročila O. Št. 12.663 — izvršite enoten udar proti neprijatelju, ki vdre v Vaše ozemlje.

3.) V ta namen ima Vaše c. in kr. Visočanstvo grupirati v prostoru zapadno Zagreba XV. in XVI. kor in 58. divizijo (v vsem pet infanterijskih divizij) poleg vseh, armadi neposredno potrebnih delov.

Razven teh sil bo vrhovno poveljstvo dirigiralo v prostore okrog Maribora okoli 5. junija še 3 divizije. Vse te operativne enote tvorijo novo 5. armado pod poveljstvom generala od infanterije Boroevića.

4.) Za prvo dobo bo Vaše c. in k. Visočanstvo dalje vodilo poveljstvo na južno-vzhodnem bojišču, dokler ga ne prevzame komanda 11. armade, Generaloberst v. Mackensen.

Mesto odhajajoče 5. armade dobite čimpreje tri nemške divizije.

5.) Če in kam se bodo dirigirale nadaljne sile z ruskega bojišča in v kateri smeri, zavisi od okolnosti.

6.) Ko prevzame general Mackensen poveljstvo, se podredi komanda bosensko-hercegovske divizije neposredno pod Vrhovno poveljstvo.

1—2.

O prejemu je izvestiti Vrhovno poveljstvo.

3.

Kvartirregulirajoči oficir VII. kora se ima javiti na Dunaju pri generalu od kavalerije Rohru (vojno ministrstvo — instrukcijska pisarna).

Vrhovno poveljstvo.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA
COBISS ®
00000257393